

Adroddiad i'r:	Cabinet
Dyddiad y Cyfarfod:	15 Tachwedd 2016
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Y Cyngorydd Julian Thompson-Hill / Richard Weigh, Prif Swyddog Cyllid
Awdur yr Adroddiad:	Steve Gadd, Prif Gyfrifydd
Teitl:	Adroddiad Cyllid

1. **Am beth mae'r adroddiad yn sôn?**

Mae'r adroddiad yn rhoi manylion am gyllideb refeniw ac arbedion y cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2016/17. Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi diweddariad cryno ar y Cynllun Cyfalaf yn ogystal â'r Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

2. **Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?**

Pwrpas yr adroddiad yw rhoi diweddariad ar sefyllfa ariannol bresennol y cyngor a chadarnhau'r cyllidebau gwasanaethau y cytunwyd arnynt ar gyfer 2016/17.

3. **Beth yw'r Argymhellion?**

Bod yr Aelodau'n nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2016/17 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni.

4. **Manylion yr adroddiad**

Mae'r adroddiad yn rhoi crynodeb o gyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2016/17 yn **Atodiad 1**. Cyllideb refeniw net y Cyngor yw £185.062 miliwn (£184.756m yn 15/16). Rhagwelir y bydd tanwariant o £0.533m ar wasanaethau a chyllidebau corfforaethol (£0.545m o danwariant ar ddiwedd Medi). Mae'r naratif o amgylch y risgiau a'r rhagdybiaethau presennol sy'n sail i'r asesiad hwn yn cael eu hamlinellu yn Adran 6.

Cytunwyd ar arbedion o £5.2m fel rhan o'r gyllideb ac mae crynodeb o'r arbedion i'w weld yn **Atodiad 2**. Cynhaliwyd asesiad llawn ar gyfer adroddiad y mis diwethaf ac mae'r mesurau lliniaru a argymhellwyd bellach wedi cael eu gweithredu. Dengys yr asesiad hwn bod 68% (60% y mis diwethaf) o arbedion eisoes wedi eu cyflawni, gyda 2% arall (10% y mis diwethaf) o arbedion yn gwneud cynnydd da, gan wneud cyfanswm o 70% yn debygol o gael ei gyflawni. Mae hyn yn gadael 25% o arbedion sy'n cael eu dosbarthu fel rhai wedi eu gohirio (sy'n golygu fod disgwyliad o hyd y gall ac y bydd yr arbedion hyn yn cael eu cyflawni yn 2017/18) a dim ond 5% o arbedion na ellir eu cyflawni o fewn yr amser hwn. Bydd y sefyllfa'n cael ei monitro'n barhaus, gydag adroddiad i'r Cabinet bob mis.

5. **Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?**

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni yn sylfaen i weithgarwch ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Beth fydd y gost a sut fydd hyn yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae naratifau gwasanaethau pwysig i'w gweld yn y paragraffau isod.

Ar hyn o bryd, rhagwelir y bydd **Cwsmeriaid, Cyfathrebu a Marchnata** yn gorwario o £113k (£88k y mis diwethaf). Mae'r gorwariant yn ymwneud â'r meysydd canlynol:

- Costau diswyddo mewn perthynas â'r ailstrwythuro arfaethedig
- Costau wrth gefn uwch na'r disgwyl
- Gwariant y cytunwyd arno mewn perthynas â phrosiect sy'n anelu at wella prosesau o fewn ffrwd waith y swyddfa arian. Nod y prosiect yw gwella effeithlonrwydd gweithredol yr ardal waith, yn ogystal â rhoi sicrwydd i'r Cyngor ynghylch cadernid y prosesau a'r systemau sydd ar waith ar gyfer ymdrin ag incwm.

Mae'r gwasanaeth yn gweithio'n galed ar hyn o bryd i nodi gostyngiadau mewn gwariant o fewn y flwyddyn er mwyn lliniaru effaith y meysydd sy'n gorwario.

Mae **Addysg a Gwasanaeth Plant** yn parhau i adrodd gorwariant o £16k. Mae'r gorwariant yn ymwneud â chostau cyfreithiol a thribiwnlys sy'n parhau. Mae'r gwasanaeth ar hyn o bryd yn cynnal adolygiad o'i strwythurau a allai ryddhau arbedion o fewn y flwyddyn. Ond mae'r gwasanaeth yn cynnwys nifer o gyllidebau a arweinir gan y galw ac sydd felly'n anwadal, fel lleoliadau plant. Mae cronfeydd wrth gefn wedi'u sefydlu i helpu rheoli gwahaniaethau blynyddol, ond maent yn parhau yn feysydd risg yn 16/17 a thu hwnt. Adroddwyd y mis diwethaf bod angen cyfraniad o £508k o'r Gronfa Lleoliadau Wrth Gefn i wneud iawn am orwariant ar y gyllideb lleoliadau yn sgil nifer o drefniadau maethu a lleoliadau preswyl â chost uchel. Mae'r rhagamcan presennol wedi lleihau £37k i £471k, a hynny'n bennaf am i ddau leoliad maethu annibynnol ddod i ben yn gynt na'r disgwyl.

£591k oedd yn y Gronfa Lleoliadau Wrth Gefn ar ddechrau'r flwyddyn, felly byddai'r costau ychwanegol a amlygwyd uchod yn gweld gostyngiad sylweddol yng ngallu'r gwasanaeth i ymdopi â chynnydd mewn niferoedd a chostau lleoliadau yn y dyfodol. Mae'r sefyllfa'n cael ei monitro'n agos a bydd angen ei hystyried fel rhan o'r strategaeth gyllidebol barhaus a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig.

Rhagwelir y bydd **Gwella a Moderneiddio Busnes** bellach yn tanwario £53k (tanwariant o £41k y mis diwethaf). Y rheswm am y tanwariant yw cyflawniad cynnar arbedion effeithlonrwydd ar gyfer 2017/18, ac mae'r symudiad ers y mis diwethaf yn ymwneud â gostyngiad gwirfoddol mewn oriau. Y gobaith yw y gellir dwyn y tanwariant ymlaen i helpu ymestyn rôl y Cydlynnydd Herio Gwasanaethau am 12 mis arall a hwyluso a gwella'r Arolwg Trigolion.

Rhagwelir y bydd **Cyllid** yn tanwario £32k (£31k o danwariant ym mis diwethaf) o ganlyniad i swyddi gwag. Mae'r swyddi gwag yn cael eu hadolygu ar hyn o bryd er mwyn helpu cyflawni'r arbedion sydd eu hangen ar gyfer 2017/18, gan sicrhau hefyd y gall y gwasanaeth barhau i weithredu'n effeithiol yn ystod y cyfnod economaidd anodd hwn i'r cyngor.

Gwasanaethau Priffyrdd a'r Amgylchedd – Er bod gorwariant o £300k yn cael ei gofnodi ar gyfer y gwasanaeth hwn (yr un fath â'r mis diwethaf), mae hwn yn dal i fod yn ffigwr dangosol ar hyn o bryd. Mae tri rheswm am y gorwariant:

- **Cludiant Ysgol - mae'r polisi newydd sy'n gymwys ers Medi 2015, oedd i fod i ddatrys y pwysau parhaus ar y gyllideb yn y maes hwn, wedi bod yn destun nifer o apeliadau mewn perthynas â gweithredu'r polisi.** Bydd datrys y materion yn cynnwys cynnydd parhaus mewn costau Cludiant Ysgol yn ogystal â chostau cyfreithiol penodol sy'n digwydd unwaith yn unig.
- Mae costau ychwanegol hefyd o ganlyniad i fethiant cwmni bws lleol yn ddiweddar. Mae cynlluniau mewn grym yn ymwneud â llwybrau cludiant cyhoeddus ac ysgolion ond bydd costau ychwanegol ynghlwm wrth hyn.
- Mae'r gwasanaeth hefyd yn wynebu pwysau yn ymwneud â chontract Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru - mae'r gwasanaeth wedi lleihau costau er mwyn cyfyngu ar effaith y gostyngiadau yn yr incwm ffioedd sydd eisoes yn hysbys, ond mae'r risg o ostyngiadau pellach mewn incwm a lefelau gwaith yn parhau.

Mae'r gwasanaeth yn nodi meysydd o danwariant posib o fewn y gwasanaeth i leddfu rhai o'r risgiau hyn, ond ar hyn o bryd mae'n annhebygol y bydd y gwasanaeth yn gallu adennill costau. Mae proses y gyllideb ar gyfer 17/18 yn ystyried peth o'r pwysau parhaus sy'n ymwneud â chludiant.

Gwasanaethau Cymunedol – bydd pwysau chwyddiannol megis gweithredu'r Cyflog Byw Cenedlaethol (CBC) statudol yn arwain at gynnydd mewn ffioedd cartrefi gofal. Er y gobeithir y gellir cynnwys y pwysau yn 16/17 o fewn y cyllidebau presennol a thrwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn, bydd y cynnydd blynyddol yn y CBC yn achosi pwysau sylweddol mewn blynyddoedd i ddod. Defnyddiodd y Gwasanaethau Cymunedol £0.386m o gronfeydd wrth gefn yn 2015/16 mewn ymateb i bwysau o'r fath, ac fe ragwelir ar hyn o bryd y bydd angen i'r gwasanaeth ddefnyddio tua £2.2m o arian wrth gefn yn 2016/17 (fel yr adroddwyd y mis diwethaf). Mae'r pwysau hyn yn cael eu hystyried fel rhan o broses cyllideb 2017/18 a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig.

Corfforaethol – Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn cynnwys targed arbedion o £1m ar gyfer 2017/18. Fel yr adroddwyd y mis diwethaf, mae rhai o'r arbedion hyn wedi cael eu nodi a'u cyflawni yn ystod 2016/17 gan arwain at danwariant cyffredinol o £0.877m. Yn benodol, mae goblygiadau llawn cyfanbrynu'r PFI bellach wedi'u dadansoddi ac mae arbediad pellach o £0.986m wedi cael ei nodi. Caiff yr arbediad ei wrthbwysu'n rhannol yn 2016/17 gan bwysau gwasanaeth a ariennir o gyllidebau corfforaethol, fel yr argymhellwyd ac y cymeradwywyd yn Adroddiad Cabinet mis Medi. Ar hyn o bryd, y gobaith yw y gellir rhoi'r tanwariant hwn yn y Gronfa Wrth Gefn Lliniaru Cyllideb er mwyn helpu lleddfu lefelau'r arbedion gofynnol o 2018/19 ymlaen. Fodd bynnag, oherwydd y pwysau sydd wedi eu nodi yn y Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol a Phlant, bydd penderfyniad terfynol i argymhell yr opsiwn hwn yn cael ei ohirio nes i'r sefyllfa alldro gyffredinol yn dod yn fwy eglur ac yn fwy pendant.

Ysgolion – Er bod ysgolion wedi derbyn amddiffyniad o 1.85% (£1.173m), maent hefyd wedi gorfod canfod arbedion effeithlonrwydd i ariannu pwysau chwyddiannol o tua £2.5m. Fel yr adroddwyd y mis diwethaf, roedd yn debygol y byddai'r gostyngiad ym malansau Ysgolion a welwyd yn ystod 2015/16 yn parhau yn 2016/17. Mae'r rhagamcan ar gyfer balansau ddiwedd mis Hydref yn ddiffyg net o £0.653m, sy'n ostyngiad o £2.215m ar y balansau a drosglwyddwyd o 2015/16 (£1.562m). Mae ysgolion yn parhau i weithio'n agos gyda chydweithwyr Cyllid Addysg ar gynlluniau ariannol manwl ar gyfer y flwyddyn academaidd newydd a thros y ddwy flynedd

ganlynol i ddarparu cyllidebau cytbwys tymor hir. Mae nifer o grwpiau Gorchwyl a Gorffen wrthi'n cael eu sefydlu mewn ymgynghoriad â'r Fforwm Cyllidebau Ysgolion, a chyda'i gyfranogiad, i drafod materion sy'n ymwneud â Balansau Ysgolion a'r Fformiwla Ysgolion.

Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn tybio y bydd cynnydd mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £257k, sy'n cyd-fynd â'r cynnydd yn y gyllideb o £257k. Rhagwelir y bydd balansau'r CRT yn £2.861m ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r gyllideb Cyfalaf o £11.8m yn cael ei rannu rhwng gwelliannau arfaethedig i'r stoc dai bresennol (£8m) a datblygiadau tai newydd (£3.8m).

Rheoli'r Trysorlys - Ar ddiwedd mis Hydref, roedd cyfanswm benthyciadau'r cyngor yn £196.4m ar gyfradd gyfartalog o 4.78%. **Roedd balansau buddsoddi yn £8.7m ar gyfradd gyfartalog o 0.2%.**

Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor i'w weld yn **Atodiad 3**. Mae'r cynllun cyfalaf cyffredinol a gymeradwywyd yn £37.9m ac mae'r gwariant hyd yma yn £14.2m. Hefyd yn Atodiad 3 mae'r gwariant arfaethedig o £31m ar y **Cynllun Corfforaethol**. Mae **Atodiad 4** yn cynnwys diweddariad ynglŷn â'r prif brosiectau sydd wedi eu cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf.

Ar ddechrau 2016/17 roedd cronfeydd arian parod wrth gefn y **Cynllun Corfforaethol** yn £2.050m. Roedd hyn ar ôl ystyried cyllid oedd wedi ei ymrwymo ac eisoes wedi ei drosglwyddo o'r cynllun cyfalaf i ariannu gwariant o £7m yn 2016/17. Gan ganiatáu ar gyfer ariannu a gwariant ychwanegol a ragwelir yn ystod y flwyddyn, amcangyfrifir y bydd balans y Cynllun Corfforaethol ar ddiwedd y flwyddyn yn £4.7m.

7. **Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les? Gellir lawrlwytho adroddiad cyflawn yr Asesiad o Effaith ar Les oddi ar y wefan, <http://wellbeing.denbighshire.gov.uk/>, a dylai gael ei gynnwys fel atodiad i'r adroddiad hwn.**

Cynhaliwyd Asesiad o Effaith llawn ar gyfer yr holl gynigion cyllidebol perthnasol oedd wedi eu cynnwys yng Nghyllideb 2016/17. Caiff yr Asesiad o Effaith ar Les newydd ei gwblhau'n unigol ar gyfer yr holl gynigion am arbedion cyllidebol fydd yn rhan o gyllidebau'r dyfodol, er y rhagwelir na fydd angen asesiadau unigol ar gyfer arbedion effeithlonrwydd gwirioneddol.

8. **Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgor Archwilio ac eraill?**
Yn ogystal â'r adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, mae proses y gyllideb wedi ei ystyried gan gyfarfodydd y Tîm Gweithredol Corfforaethol, yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Briffio'r Cabinet a Briffio'r Cyngor. Adolygwyd cynigion penodol gan bwyllgorau craffu. Cynhaliwyd gweithdai cyllideb rheolaidd gydag aelodau etholedig i archwilio cyllidebau gwasanaeth ac ystyried y cynigion y gyllideb. Mae'r cyngor wedi ymgynghori â'i bartneriaid drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol ar y cyd. Hysbyswyd pob aelod staff am y broses o osod y gyllideb ac ymgynghorwyd yn llawn, neu bwriedir ymgynghori'n llawn â staff sy'n cael eu heffeithio, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau Adnoddau Dynol y Cyngor. Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'n bwysig bod gwasanaethau'n parhau i reoli cyllidebau'n ddoeth a bod unrhyw arian dros ben o fewn y flwyddyn yn cael ei ystyried yng nghyd-destun y sefyllfa ariannol tymor canolig, yn arbennig o ystyried graddfa'r gostyngiadau y mae'n rhaid eu gwneud yn y gyllideb yn ystod y ddwy neu dair blynedd nesaf.

Mae pwysau penodol yn amlwg yng nghyllidebau gofal cymdeithasol (Oedolion a Phlant fel ei gilydd) ond byddant yn cael eu dal yn y flwyddyn bresennol ac yn cael eu hystyried fel rhan o broses y gyllideb ar gyfer 2017/18. Mae rhagolygon yn dangos y bydd balansau ysgolion yn parhau i ostwng a bydd y sefyllfa'n cael ei hadolygu'n fanwl.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae hwn yn parhau i fod yn gyfnod ariannol heriol a bydd methu â chyflawni'r strategaeth a gytunwyd o ran y gyllideb yn rhoi mwy o bwysau ar wasanaethau yn y flwyddyn ariannol gyfredol ac yn y dyfodol. Bydd monitro a rheoli'r gyllideb yn effeithiol yn helpu sicrhau bod y strategaeth ariannol yn cael ei chyflawni.

11. Pŵer i wneud Penderfyniad

Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol o dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972 wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.